

EXPOSITIE 100 JAAR

FRIES LANDBOUWMUSEUM
LANDBOUWGESCHIEDENIS

The background of the poster is a historical painting depicting a rural scene. A large, leafy tree stands in the center-right. In the foreground, several haystacks are visible. In the background, a group of people are working in a field, and a horse-drawn cart is visible on the right. The overall tone is warm and historical.

EXPOSITIE 100 JAAR

FRIES LANDBOUMMUSEUM
LANDBOUWGESCHIEDENIS

100 JAAR FRIES LANDBOUMMUSEUM

SAMENVATTING

In december 2025 bestaat het Fries Landbouwmuseum honderd jaar. Ter gelegenheid van dit jubileum presenteert het *100 jaar Fries Landbouwmuseum*, een nieuwe vaste expositie gericht op de onderlinge historische en actuele verbinding tussen het museum, de landbouw en de samenleving. De tentoonstelling markeert tegelijk de start van de nieuwe koers van het museum, waarin erfgoed, actualiteit en maatschappelijke dialoog hand in hand gaan.

Opzet en thematiek

De expositie neemt bezoekers mee langs de belangrijkste momenten uit een eeuw landbouwgeschiedenis, parallel aan de ontwikkeling van het museum zelf. Een prominente *tijdlijn* van tweeëntwintig meter vormt hierbij de ruggengraat. Langs deze lijn worden drie samenhangende thema's belicht: de *geschiedenis* van het Fries Landbouwmuseum (1925–heden), de ontwikkeling van de Nederlandse landbouw en de maatschappelijke veranderingen die de landbouw en het dagelijks leven hebben beïnvloed. De tijdlijn strekt zich uit van het jaar 1900 tot 2050 en plaatst zodoende de periode in perspectief.

Vanuit sociaaleconomische en sociaal-culturele invalshoek staat bij de tijdlijn de verbondenheid van landbouw en voedselproductie met de Friese samenleving centraal. Het doel van de expositie is het tonen van de innige verwevenheid van landbouw met de Mienskip en de wijde maatschappelijke vertakking van agrarische bedrijven en organisaties. De presentatie combineert historische en moderne objecten en verhalen tot een gelaagd beeld van een eeuw vol groei, innovatie en aanpassing. De grafisch vormgegeven achtergrond, de transparante kubussen en QR-codes, die verwijzen naar de digitale tijdlijn op de website zorgen voor een heldere verbinding tussen erfgoed en actualiteit.

Participatie en samenwerking

Participatie staat centraal in de expositie. Boeren, burgers, jongeren, onderwijsinstellingen, overheden, organisaties en bedrijven worden nadrukkelijk uitgenodigd om deel te nemen. Deze partijen wortelen diep in de Friese en landelijke agrarische traditie en hebben daar in de loop der tijd ieder hun eigen bijdrage aan geleverd. Wat hen verbindt, is een gedeeld verleden en een gezamenlijke toekomst.

Hun objecten, documenten, foto's en persoonlijke verhalen worden geselecteerd, vormgegeven en opgenomen in de tentoonstelling. De bijdragen kunnen inhoudelijk, financieel, als coproductie of symbolisch van aard zijn en vormen samen een levend, meerstemmig geheel dat gedurende het jubileumjaar gestalte krijgt en ook daarna blijft groeien.

Het persoonlijke verhaal van boer, burger en bedrijf wordt door de opname in de expositie als het ware museaal. Door mensen zelf aan het woord te laten, ontstaat een expositie die niet alleen over de landbouw gaat, maar ook door de landbouw en haar gemeenschap wordt gemaakt.

Deze betrokkenheid krijgt extra betekenis door samenwerking met onderwijs- en onderzoeksinstellingen. *Hogeschool Van Hall-Larenstein* ontwikkelt in het voorjaar van 2026 een studentenproject over landbouwgeschiedenis en voedselketens. Naast deze samenwerking zijn wij ook met andere instituten in gesprek over een inhoudelijke samenwerking.

Activiteiten en publieksprogramma

Het jubileum werd gevierd op 18 december 2025 met een compact *startsymposium* en een feestelijke presentatie van de nog onbeschreven tijdlijn.

Drie sprekers reflecteerden, onder leiding van Henk van der Zwaag, op de betekenis en invloed van landbouw, voedsel en samenleving. Professor dr. Marijn Molema (Rijksuniversiteit Groningen) schetste de grote sociaaleconomische en cultuurhistorische lijnen van honderd jaar landbouw, waarna de familie Holtrop een warme en persoonlijke inkijk gaf vanuit negen generaties boerenpraktijk. Dr. Martina Sura (Hogeschool Van Hall-Larenstein) sloot af met een toekomstgericht perspectief rond micro-organismen en de kansen voor duurzame voedselproductie.

In het voorjaar van 2026 opent de expositie officieel, waarna zij zich gedurende het jaar via externe bijdragen en een activiteitenprogramma stap voor stap verder ontwikkelt. Het jubileumjaar wordt afgesloten met een *slotsymposium* op 18 december 2026, waar de voltooide landbouwtijdlijn met de opbrengsten van het participatieprogramma en de verschillende samenwerkingen worden gepresenteerd. Ook delen wij dan de resultaten van de *educatieve* opdrachten.

Educatie

De tijdlijn is permanent en vormt de ruggengraat van de exposities. Tegelijkertijd is zij een integraal onderdeel van het educatieprogramma: het vaste startpunt voor alle lesprogramma's, van primair en voortgezet onderwijs tot en met het hoger onderwijs.

Communicatie en marketing

De marketingcampagne begint vroeg in 2026, aansluitend op de periode van fondsenwerving en loopt door tot aan het slotsymposium. De campagne richt zich aanvankelijk op bekendmaking en zichtbaarheid. In aanloop naar de opening in het voorjaar komt de nadruk te liggen op algemene publieke betrokkenheid en de werving van participanten. De campagne maakt gebruik van diverse kanalen: de nieuwe museumwebsite, social media, radio en televisie en publicaties in regionale media. Een deel richt zich daarbij op ouderen. Op de website verschijnt een jubileumpagina met informatie over de expositie en het programma. Bezoekers kunnen zich aanmelden, bijdragen insturen of een donatie doen. De uitvoering ligt bij het vaste communicatieteam, in samenwerking met de vaste vormgever en webontwikkelaar. Door de activiteiten zorgvuldig te plannen en regelmatig korte nieuwsberichten te delen, blijft de aandacht voor de jubileumexpositie actueel.

Tot slot

Met *100 jaar Fries Landbouwmuseum* presenteert het museum zich als een verbindend, actueel en toekomstgericht instituut. De tentoonstelling eert een eeuw van Friese landbouwgeschiedenis, maar kijkt tegelijk vooruit.

Ze maakt de nieuwe koers van het museum zichtbaar en onderstreept de rol van het Fries Landbouwmuseum als neutraal platform voor kennis, ontmoeting en dialoog. Zo vormt het jubileum niet alleen een mijlpaal in de eigen geschiedenis, maar ook een inspirerende uitnodiging om samen verder te bouwen aan de volgende honderd jaar landbouw, voedsel en samenleving, een brug naar de toekomst en naar de grote *Voedselexpositie '26/'27*, die in oktober 2026 wordt geopend.

Begroting en dekking

Zie hoofdstuk 9 (bijlage)

Voorwaarden en tarieven participatie

Zie hoofdstuk 10 (bijlage)

De eerste Zuiveltentoonstelling van 1925 begon met Nanne Ottema's oproep aan Friese boeren om bij te dragen met hun gereedschappen. In diezelfde geest nodigt het huidige participatieprogramma opnieuw boeren, burgers en organisaties uit om aan de expositie deel te nemen.

100 JAAR FRIES LANDBOUWMUSEUM

INHOUD

1.	Inleiding	6
2.1	Startsymposium	13
2.2	Tijdljn	15
2.2.1	Participatie	17
2.2.2	Samenwerking	21
2.2.3	Activiteiten	22
2.3	Slotsymposium	24
3.	Marketing	26
4.	Organisatie	27
5.	Planning	30
6.	Risicoanalyse	31
7.	Governance Code Cultuur	32
8.	Fair Practice Code en Diversiteit en Inclusie	33
9.	Concept-begroting (op aanvraag)	34
10.	Voorwaarden en tarieven participatie (op aanvraag)	35

1. INLEIDING

Het Fries Landbouwmuseum vindt zijn oorsprong in Leeuwarden in 1925, toen het Fries Museum een nieuwe tentoonstelling opende over het oude zuivelbedrijf. Wat begon als een initiatief van toenmalig directeur-conservator *Nanne Ottema* om een verdwijnende manier van werken en leven vast te leggen, groeide in een eeuw uit tot het grootste agrarische museum van Nederland. Van het *Eysingahuis* aan de Turfmarkt, via locaties in *Oentsjerk*, *Exmorra* en *Earnewâld*, tot de huidige museumboerderij aan de zuidrand van Leeuwarden. De ontwikkeling van het museum weerspiegelt die van de landbouw zelf: *een voortdurende wisselwerking tussen traditie en vernieuwing*.

Op 18 december 2025 bestond het Fries Landbouwmuseum honderd jaar: een bijzonder moment om stil te staan bij onze rijke geschiedenis en vooruit te kijken naar de toekomst van landbouw, omgeving en samenleving. Ter gelegenheid van dit jubileum presenteren we de tentoonstelling *100 jaar Fries Landbouwmuseum*: een nieuwe permanente expositie, opgebouwd rond een centrale tijdlijn, over de totstandkoming en essentie van het museum, de Nederlandse landbouwgeschiedenis en de daarmee verweven maatschappelijke ontwikkelingen.

“We bestaan als museum honderd jaar. Tegelijkertijd willen we verder. Het verleden nodigt de toekomst uit om er iets moois van te maken.”

Aanleiding

De agrarische sector bevindt zich in een fase van transitie. Vraagstukken rond voedselvoorziening, klimaatverandering, bestrijdingsmiddelen en stikstof dwingen tot beleid waarin natuur en biodiversiteit volwaardig meetellen. De landbouw- en voedselsector staat daardoor al geruime tijd in de *schijnwerpers*, vaak op negatieve wijze. Als 's werelds tweede landbouwexporteur draagt Nederland een verantwoordelijkheid: economische belangen moeten in *balans* worden gebracht met duurzaamheid en maatschappelijke acceptatie. Door verstedelijking en vervreemding van voedselproductie groeit tegelijkertijd de *afstand* tussen boer en burger, waardoor wederzijds *begrip ontbreekt*. Agrarische bedrijven missen soms het zicht op de maatschappelijke *context*, terwijl het publiek onvoldoende bekend is met de intenties, initiatieven en *resultaten* vanuit de sector. In dit spanningsveld is behoefte aan overzicht, duiding en een *verbindende plek* waar uiteenlopende perspectieven samenkomen.

Nieuwe koers

Het Fries Landbouwmuseum wil die *verbindende rol* vervullen door erfgoed te koppelen aan actuele thema's en landbouw niet alleen historisch, maar ook in maatschappelijke context te belichten. Een eeuw aan ervaring vormt de voedingsbodem voor een nieuwe koers waarin het museum zijn erfgoed inzet om hedendaagse landbouwvraagstukken te duiden en te verbinden met de samenleving. Onze collectie en exposities blijven daarbij de kern, maar zullen voortaan worden bevraagd vanuit *drie invalshoeken*:

1. Landbouw in algemene zin als basis van de mondiale voedselvoorziening
2. Landbouw in sociaaleconomische context binnen de Nederlandse agrarische sector
3. Landbouw in sociaal-cultureel verband binnen de Fryske Mienskip.

Door de grote betekenis, invloed en verantwoordelijkheid van landbouw voor iedereen zichtbaar te maken, maakt het Fries Landbouwmuseum kennis toegankelijk, biedt het ruimte aan uiteenlopende perspectieven en verbindt het stakeholders binnen en buiten de sector. Door vanuit die positie het debat te faciliteren wil het fungeren als neutraal platform voor een constructieve landbouwdialoog.

Hiervoor wordt een breed programma ontwikkeld van tentoonstellingen, lezingen,

debatten, inhoudelijke samenwerkingen en educatieprojecten. De eerste expositie binnen dit kader neemt onze eigen geschiedenis als uitgangspunt.

Expositie 100 jaar Fries Landbouwmuseum

De jubileumexpositie neemt bezoekers mee langs de belangrijkste momenten uit een eeuw landbouwgeschiedenis, parallel aan de ontwikkeling van het museum zelf. De nieuwe koers wordt zodoende historisch ingeluid. De sociaaleconomische en sociaal-culturele invalshoeken zijn een belangrijk uitgangspunt voor de landbouwhistorische invulling van de tijdlijn. Daarbij staat de verbondenheid van landbouw en voedselproductie met de Friese samenleving centraal. Het doel van de expositie is het tonen van de innige verwevenheid van de landbouw met de samenleving en de maatschappelijke vertakking van de agrarische bedrijven en organisaties.

Betekenisvolle parallel

De Zuiveltentoonstelling van 1925, waarmee het allemaal begon, startte met een oproep van directeur-conservator Nanne Ottema aan de Friese boerenbevolking om traditionele gereedschappen en werktuigen in te brengen. In lijn met dit initiatief komt het centrale participatieprogramma tot stand, waarbij boeren, burgers, bedrijven en ieder ander die zich met de landbouw verbonden voelt, wordt uitgenodigd deel te nemen aan de expositie.

Opzet

Na het startsymposium wordt de tentoonstelling vanaf voorjaar 2026 opgebouwd en krijgt zij dankzij de voortdurende externe inbreng gaandeweg meer inhoud en betekenis. Het resultaat zal tijdens het slotsymposium gepresenteerd worden.

- Gefaseerde opbouw en verdieping van de centrale tijdlijn in de loop van 2026
- Streefdatum opening tijdlijn: 1 april
- Participatieprogramma: bijdragen van publiek, sector en partners
- Activiteitenprogramma: lezingen, bijeenkomsten en publieksacties
- Slotsymposium op 18-12-2026 presentatie van de resultaten: de voltooide tijdlijn.

“Wat hebben de laatste jaren gebracht en wat zijn je bouwstenen voor de komende honderd jaar.”

2.1 STARTSYMPOSIUM

De feestelijke opening van het jubileumjaar vond precies honderd jaar na de oprichting van het museum plaats. Het programma ving aan met een gezamenlijke lunch voor alle sponsors, verzorgd door onze vaste partner kookstudio Mama Mascha. Tijdens deze bijeenkomst werden de sponsors geïnformeerd over de verschillende manieren om een actieve rol te vervullen bij de expositie. In de middag volgde voor alle medewerkers, vrijwilligers, Freonen, relaties en sponsors een inspirerend mini-symposium, waarin drie sprekers vanuit uiteenlopende perspectieven reflecteerden op het centrale thema van de tentoonstelling: de maatschappelijke verwevenheid en vertakking van landbouw in verleden, heden en toekomst.

Prof. dr. Marijn Molema (Rijksuniversiteit Groningen) schetste de grote lijnen van de landbouwgeschiedenis in sociaaleconomisch en maatschappelijk perspectief.

De familie Holtrop blikte vanuit maar liefst negen (!) generaties terug op honderd jaar Friese landbouw.

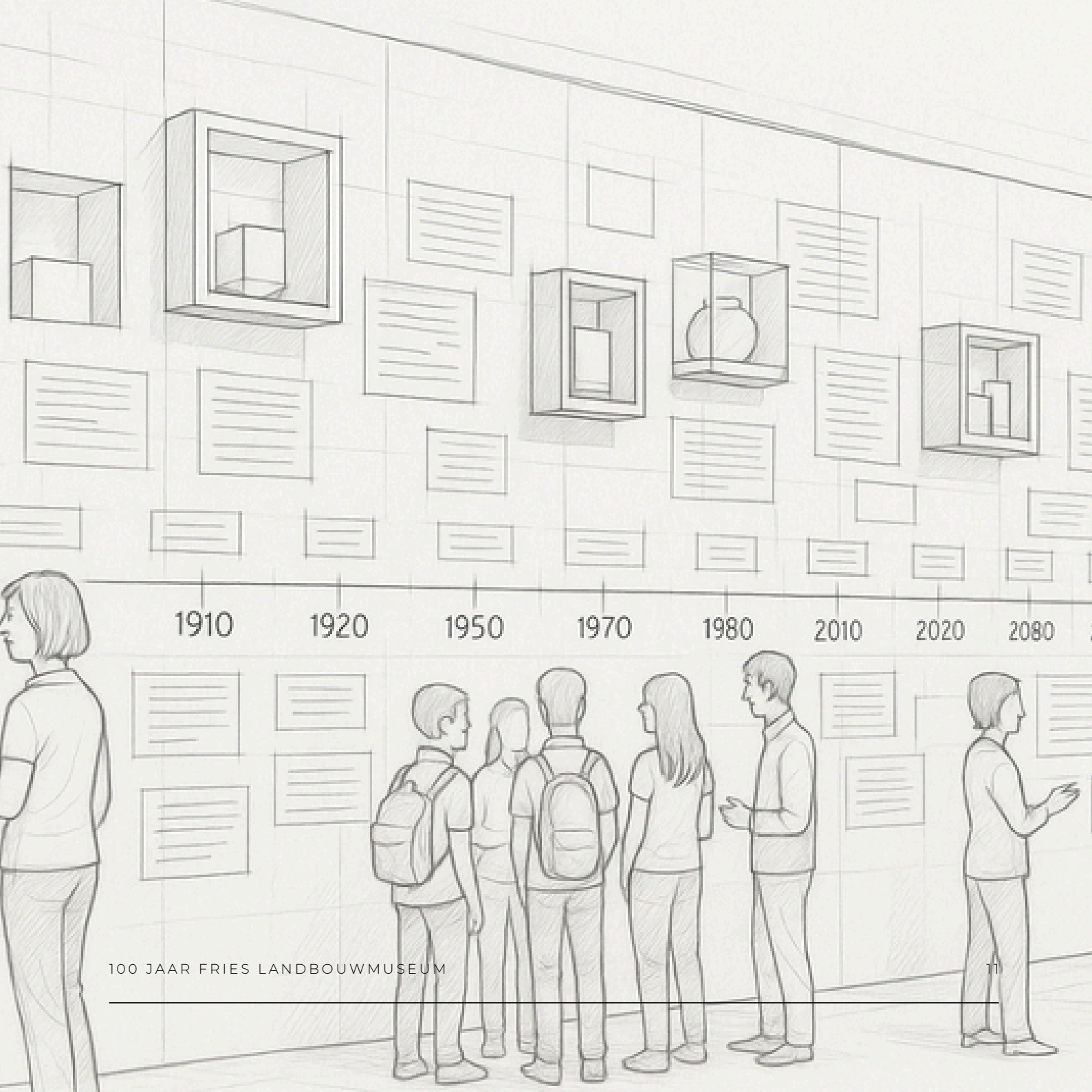
Dr. Martina Sura, lector Eiwittransitie aan Hogeschool Van Hall Larenstein, richt haar blik op de toekomst van duurzame voedselproductie.

Met dit symposium wil het Fries Landbouwmuseum samen terugblikken en tegelijk zijn nieuwe koers zichtbaar maken: het verbinden van erfgoed en actualiteit, van traditie en toekomst.

Onder leiding van gespreksleider Henk van der Zwaag, bestuurslid, kijken de sprekers terug, blikken zij vooruit en gaan zij met elkaar in gesprek. Van der Zwaag verbindt de bijdragen rond een centrale vraag over de rol van landbouw in een veranderende wereld. Elke spreker houdt een korte lezing, gevolgd door een nagesprek met het publiek.

“Het doel? Iedereen die meedoet heeft een virus ‘inspirerend optimisme’ opgelopen.”

- Henk van der Zwaag

2.2 TIJDLIJN

De jubileumexpositie ontwikkelt zich rond een prominente tijdlijn, aangebracht op de tweeëntwintig meter lange wand van de passage naar de nieuwe wisselexpositiezaal. Deze lijn vormt het overstijgende en verbindende referentiekader, de ruggengraat van zowel de jubileumexpositie als van toekomstige vaste en tijdelijke tentoonstellingen. Langs de lijn worden drie onderling samenhangende hoofdthema's belicht, die gezamenlijk het geheel dragen: de geschiedenis van het Fries Landbouwmuseum (1925–2025), de geschiedenis van de Nederlandse landbouw en de algemene geschiedenis en landbouw-gerelateerde maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland.

De thema's van de tijdlijn

1. De geschiedenis van het Fries Landbouwmuseum (1925–2025)

Het eerste thema van de tijdlijn vertelt en verbeeldt de geschiedenis van het Fries Landbouwmuseum. In grote lijnen sluit dit aan bij het recente jubileumartikel in *Historisch Tijdschrift Fryslân*. De tijdlijn toont de aanleiding tot de oprichting van het museum en de wijze waarop het tot stand kwam.

Zij volgt de opeenvolgende locaties en tentoonstellingen door de jaren heen, de groei van de collectie, de veranderende missie en visie, en de inzet van vrijwilligers, bestuurders en directies. Ook komen de samenwerkingen met overheid, onderwijs en sector aan bod, evenals het steeds grotere publieksbereik, de educatieve activiteiten en de zich vernieuwende presentatievormen. Het slot vormt de recente herinrichting: een nieuw hoofdstuk waarin de nieuwe maatschappijgerichte koers van het museum zichtbaar wordt.

2. De geschiedenis van de Nederlandse landbouw

Dit onderdeel biedt een schematisch overzicht van de landbouwontwikkelingen in de twintigste en eenentwintigste eeuw. Met dit tweede thema laat de tijdlijn zien hoe de keuzes van boeren verweven waren met het landbouwbeleid. Door de landbouwgeschiedenis te plaatsen tegen de achtergrond van bredere maatschappelijke ontwikkelingen, ontstaat een helder beeld van de overwegingen en omstandigheden die hun beslissingen bepaalden. De landbouwgeschiedenis wordt samengesteld in samenwerking met deskundigen, zodat een evenwichtig en representatief beeld ontstaat.

De behandelde onderwerpen omvatten onder meer de mechanisering, schaalvergroting en specialisatie; de Hongerwinter, Mansholt en het Nederlandse en Europese landbouwwetgeving; en de voortdurende technologische innovatie. Daarnaast komen thema's aan bod als verduurzaming, kringlooplandbouw en **natuurbeheer**, evenals de rol van boerinnen, gezinsbedrijven en coöperaties. Tot slot wordt de verschuiving belicht van voedselschaarste naar overvloed, met de hedendaagse uitdagingen rond klimaat, biodiversiteit, water, energie en bodem.

3. De algemene geschiedenis en maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland

Het derde thema schetst de bredere historische achtergrond waartegen de ontwikkelingen in landbouw en museumgeschiedenis hun betekenis krijgen. Het biedt een beknopt maar helder overzicht van de grote lijnen in de maatschappelijke geschiedenis van Nederland: van de wereldoorlogen en de wederopbouw tot verstedelijking, globalisering en klimaatverandering; van de milieubeweging en energiecrisis tot digitalisering.

De tijdlijn laat zien hoe maatschappelijke veranderingen elkaar opvolgden en invloed uitoefenden op landbouw, landschap en dagelijks leven.

Tegelijkertijd belicht zij de geleidelijk veranderende verhouding tussen boer en burger en verkent zij het toekomstperspectief – met aandacht voor nieuwe waarden en duurzaamheid.

Opbouw en vormgeving

De tijdlijn staat tegen een grafische achtergrond met een doorlopend patroon dat de volledige wand beslaat en de verhaallijnen visueel met elkaar verweeft. Er wordt beknopte informatie geboden; via QR-codes kunnen bezoekers toegang krijgen tot de website met uitgebreide toelichtingen, achtergrondverhalen en verwijzingen naar de bestaande exposities *Akkerbouw*, *Zuivel* en *Veeteelt*: de daarin behandelde onderwerpen worden erin geïntegreerd en zo geplaatst binnen het bredere kader van de landbouwgeschiedenis.

Collectiestukken

In de lange wand zullen diepe uitsparingen worden gemaakt om, gevat in transparante kubussen, de gekozen objecten te presenteren. Een afgewogen selectie uit onze eigen collectie: gebruiksvoorwerpen die al 100 jaar in ons bezit zijn, belangrijke documenten uit de landbouwgeschiedenis en bijvoorbeeld de schilderijen van Ids Wiersma. De tijdlijn wordt aangevuld met historische landkaarten, grafieken, diagrammen, affiches, foto's, citaten van schrijvers en boeren en andere visuele elementen die de gelaagdheid van de thema's versterken.

De tijdlijn begint in 1900 en strekt zich uit tot 2050. Aan weerszijden is vijftientwintig jaar aan de eeuw toegevoegd om verleden en toekomst in perspectief te plaatsen. Zo zal zichtbaar worden wat in 1925 de aanleiding was voor de oprichting, hoe drijfveren en missies in de loop der tijd veranderden en hoe dit uiteindelijk uitmondde in de huidige, *maatschappijgerichte koers* van het museum. Aan de rechterzijde vormt deze nieuwe richting de thematische overgang naar de fysieke wisselexpositieruimte, waar de actuele onderwerpen van het expositiethema *Landbouw, Maatschappij en Actualiteit* centraal staan. Hier kunnen bezoekers hun reactie achterlaten: een uitnodiging tot dialoog en reflectie. De eerstvolgende grote wisseltentoonstelling, de *Voedselexpositie '26-'27*, staat gepland voor oktober en belicht het mondiale voedselsysteem vanuit twee complementaire perspectieven. Waar *Food for Thought* kritische vragen stelt over de herkomst van ons voedsel en de gevolgen voor milieu en samenleving, laat *Second Thought* zien hoe de sector werkt aan duurzame oplossingen voor morgen.

Flexibel en interactief

In samenwerking met tentoonstellingsmakers *Eva Hage* en *Babke Dekker*, met medewerking van vormgever *Nynke Visser*, wordt de tijdlijn modulair en flexibel opgezet, zodat deze zich in de loop van het jubileumjaar en ook daarna kan blijven ontwikkelen.

De centrale lijn vormt de basisstructuur, die bij de start aanwezig zal zijn. De tijdlijn vormt het raamwerk voor het participatieprogramma. Aanvankelijk worden de grote contouren zichtbaar gemaakt; daarna volgt een geleidelijke en voortdurende verrijking met verhalen en objecten. Het is een vorm van 'werk in uitvoering', blijvend in ontwikkeling.

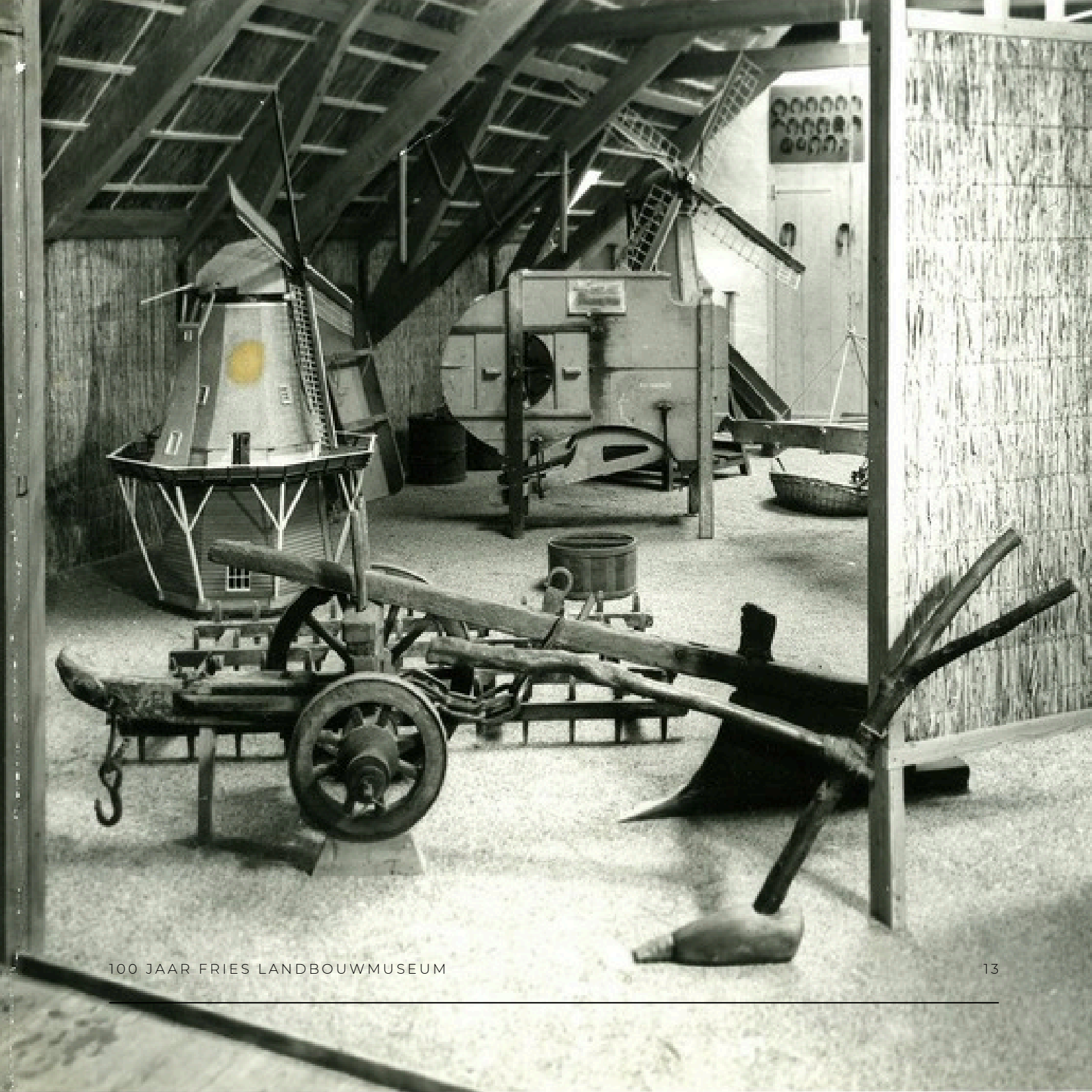
Ruggengraat

De permanente tijdlijn verbindt verleden, heden en toekomst en behandelt de belangrijkste agrarische, sociaal-culturele en sociaaleconomische thema's van het programma. Daarmee vormt zij de ruggengraat van het museum: zij verbindt de bestaande exposities, vormt de basis voor de geplande vernieuwing van de vaste presentaties en biedt een inhoudelijk kader voor toekomstige wisseltentoonstellingen.

Educatie

De tijdlijn fungeert als vast startpunt voor alle lesprogramma's, van primair en voortgezet onderwijs tot en met het hoger onderwijs. Zij biedt een gelaagd kader waarin geschiedenis, actualiteit en persoonlijke verhalen samenkomen en nodigt uit tot kritische reflectie. Door de koppeling met de digitale tijdlijn en online verdiepingsmateriaal is het educatieprogramma flexibel inzetbaar. De tijdlijn is daarmee een integraal onderdeel van het educatieprogramma.

2.2.1 PARTICIPATIE

De gezamenlijke geschiedenis staat centraal. Publiek, bedrijfsleven, maatschappelijk middenveld en overheden hebben ieder een historische relatie met landbouw en voedselproductie. Wat hen verbindt, is een rijk gedeeld verleden en een gezamenlijke toekomst. Deze verschillende partijen worden nadrukkelijk uitgenodigd om deel te nemen aan de expositie. Het participatieprogramma heeft als doel bloot te leggen hoe landbouw en samenleving met elkaar zijn *verweven* en op welke manier (agrarische) bedrijven en organisaties maatschappelijk zijn *vertakt*.

Wie doet mee?

- Boeren en boerinnen
- Burgers
- Kinderen, jongeren
- Agro-foodbedrijven
- Aanverwante bedrijven
- Landbouworganisaties en -instellingen
- Onderwijsinstellingen
- Onderzoeksinstituten
- Freonen, sponsors, partners en fondsen
- Bezoekers

De fysieke tijdlijn eindigt met een prikkelende vraag waarmee bezoekers worden uitgenodigd deel te nemen aan de tentoonstelling.

Wat brengt men in, wat draagt men bij?

- Objecten
- Foto's
- Documenten
- Persoonlijke verhalen (portretten) en geschiedenissen
- Boodschappen en bespiegelingen, reacties op de tentoonstelling

Werkwijze

Via een marketingcampagne worden de uiteenlopende participanten uitgenodigd een bijdrage aan te leveren in een bepaald format. Bijzondere aandacht gaat daarbij uit naar ouderen. Een aantal specifieke vragen, zoals bijvoorbeeld hieronder, zal daarbij centraal staan:

- Wat is de betekenis van de landbouw voor u, uw familie, uw bedrijf of organisatie?
- Wat is uw bijdrage aan 100 jaar landbouwgeschiedenis en waarom?

Wij selecteren de inbreng en maken volgens een format innemende portretten en openhartige bedrijfsgeschiedenissen met hoogte- en dieptepunten. De bijdragen worden vervolgens geïntegreerd in de centrale tijdlijn. Kleine objecten kunnen daarin fysiek worden opgenomen, terwijl grotere voorwerpen als foto of digitale reproductie worden toegevoegd.

Alle bijdragen worden professioneel vormgegeven, zijn in principe tijdelijk zichtbaar op de fysieke tijdlijn en worden blijvend opgenomen in de onlineversie op de website. De verschillende geschiedenissen worden opgenomen in de officiële landbouwtijdlijn van het museum, waarmee hun betekenis en relevantie worden onderstreept. Het persoonlijke verhaal van boer, burger en bedrijf krijgt hiermee een gezicht wordt door deze vorm van participatie museaal.

Betrokkenheid

Door mensen zelf aan het woord te laten, wordt de expositie een gezamenlijke onderneming waarin uiteenlopende perspectieven elkaar versterken. De bundeling van kennis, verhalen en ervaringen leidt tot een breed gedragen blik op de toekomst van landbouw en samenleving. De afstand tussen boer en burger, tussen platteland en stad en tussen landschap en landbouw kan zo worden verkleind.

2.2.2 SAMENWERKING

Naast participanten voor de expositie werken wij graag projectmatig samen met inhoudelijke en organisatorische partners.

Onderwijs en onderzoek

Onderwijsinstellingen en onderzoeksinstituten kunnen bijvoorbeeld bijdragen met kennis, inhoudelijke expertise en studentenprojecten. Zij leveren waardevol achtergrondonderzoek, historische analyses en vernieuwende perspectieven op landbouw en landschap.

Hogeschool Van Hall-Larenstein

In samenwerking met Hogeschool Van Hall-Larenstein is voor januari 2026 een studieproject gepland rondom de Nederlandse landbouwgeschiedenis. In februari start de onderwijseenheid *Ken je keten*, waaraan circa 120 agrifoodstudenten deelnemen. In colleges en werksessies verkennen zij de ontwikkeling van landbouw en voedselproductie van vroeger tot nu. Een landbouw- en voedseldeskundige neemt de studenten mee vanuit het historisch perspectief naar de actuele praktijk. Vervolgens werken de studenten zelfstandig aan een gekozen onderdeel uit de landbouwgeschiedenis, dat zij aan het eind van de module presenteren.

Naast deze samenwerking zijn wij in het kader van deze tentoonstelling momenteel ook met

andere instellingen en instituten in gesprek over een inhoudelijke samenwerking.

Partners en sectoren

Naast de partners uit het onderwijs- en onderzoeksveld zijn wij op zoek naar samenwerking met een brede groep maatschappelijke en sectorale partijen. Deze samenwerkingen versterken het draagvlak en zorgen voor actuele kennisuitwisseling tussen het museum en de agrarische sector.

- *Natuur & landschap* – organisaties die zich inzetten voor natuurbeheer, biodiversiteit, waterkwaliteit en duurzaam landschapsbeheer.
- *Landbouworganisaties* – verenigingen, coöperaties en netwerken die de agrarische sector vertegenwoordigen en kennis, praktijkervaring en actuele thema's inbrengen.
- *Voedsel & industrie* – producenten, verwerkers en bedrijven binnen de voedselketen die de verbinding tussen landbouw, innovatie en consument zichtbaar maken.

De expositie en de daaraan verbonden activiteiten brengen samenwerkingen tot stand die ook na het jubileumjaar zullen voortleven.

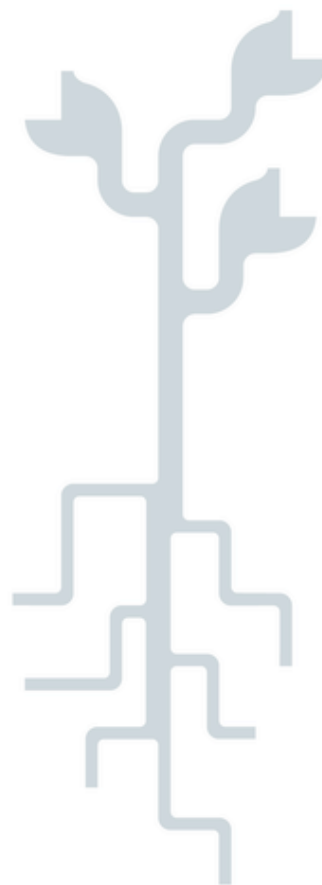

2.2.3 ACTIVITEITEN

De expositie ontwikkelt zich door het jubileumjaar heen, maar ook daarna. Tijdens het jubileumjaar zal op een aantal momenten publieke aandacht worden gezocht, met activiteiten in het kader van een specifiek onderwerp. De vorm kan variëren: mini-expo's, workshops, lezingen of bijvoorbeeld excursies. De nadruk ligt op ontmoeting, inspiratie en co-creatie.

Hierbij is bijvoorbeeld te denken is aan de volgende invulling:

- De betekenis van 10.000 jaar landbouw
- Het evenwicht tussen landbouw, landschap en natuur
- De landbouw en zijn ziel: boeren en boerinnen
- Over de driehoek onderzoek, onderwijs en educatie
- De landbouw en voedsel: zonder boeren geen eten

2.3 SLOTSYMPOSIUM

Het jubileumjaar wordt op 18 december 2026 afgesloten met een uitgebreid slotsymposium, waarop het uiteindelijke resultaat van het project, de voltooide tijdlijn, wordt gepresenteerd. Deze tijdlijn vormt de weerslag van een jaar vol samenwerking, verhalen en onderzoek, en laat zien hoe verleden, heden en toekomst van de landbouw met elkaar zijn verweven.

Tijdens het symposium krijgen participanten de gelegenheid om hun eigen bijdrage te presenteren. Vervolgens delen partners zoals Van Hall Larenstein de opbrengsten van hun onderzoeks- en onderwijsprojecten. Het programma sluit af met een agrarische, historische en maatschappelijke analyse door verschillende experts, die de resultaten in een breder perspectief plaatsen.

Hoewel het symposium het formele sluitstuk van het jubileumjaar vormt, is de tijdlijn zelf geen eindpunt. Deze blijft als permanente expositie onderdeel van het museum, evolueert mee met de actualiteit en biedt ook in de toekomst ruimte aan nieuwe verhalen, thema's en sponsors. Zo blijft het jubileum levend en verbonden met de voortdurende ontwikkeling van landbouw en samenleving.

3. MARKETING

De marketing van de jubileumexpositie richt zich op zichtbaarheid, betrokkenheid en deelname. We willen bereiken dat iedereen weet dat het museum honderd jaar bestaat en dat men zich uitgenodigd voelt om aan de expositie mee te doen. De campagne benadrukt dat het jubileum niet alleen een terugblik is, maar vooral een gezamenlijk project waarin verleden en toekomst samenkomen. De communicatie richt zich op verschillende doelgroepen: iedereen kan op zijn of haar manier bijdragen aan het verhaal van honderd jaar landbouw en samenleving; door mee te doen aan de tentoonstelling, een object of verhaal in te sturen, of door financieel bij te dragen aan de toekomst van het museum. Er is sprake van een brede werving, maar ook van een zorgvuldige selectie en redactie van alle bijdragen voor de tijdlijn.

De marketingcampagne loopt van het voorjaar van 2026 tot en met het slotsymposium. In de aanloop naar 18 december, de officiële openingsdatum, ligt de nadruk op bekendmaking en werving. Na de opening verschuift de aandacht naar de participatie, met steeds nieuwe verhalen, objecten en bijdragen die aan de tijdlijn worden toegevoegd.

De algemene publiekscampagne is direct verbonden met de werving van deelnemers, de benadering van sponsors en de opzet van een publieksactie. Zo wordt de inbreng van participanten gecombineerd en de werving van zowel bestaande als nieuwe sponsors.

Voor de verspreiding wordt gebruikgemaakt van diverse communicatiekanalen: de nieuwe website van het museum, de nieuwsbrief, sociale media, persberichten, radio en televisie en publicaties in lokale en regionale media. Voor herinneringen uit de eerste hand zal een deel van de campagne zich richten op ouderen.

Op de website verschijnt een speciale jubileumpagina met informatie over de expositie, het programma en een formulier om verhalen, foto's of bijdragen in te sturen. De uitvoering van de marketing ligt bij het vaste communicatieteam, dat de pers en campagnes coördineert in samenwerking met de vaste vormgever en de webontwikkelaar. Door de activiteiten zorgvuldig te plannen en regelmatig nieuwsberichten te delen, blijft de aandacht voor het jubileum het hele jaar door levendig, binnen en buiten het museum.

4. ORGANISATIE

Werkgroep Programma:

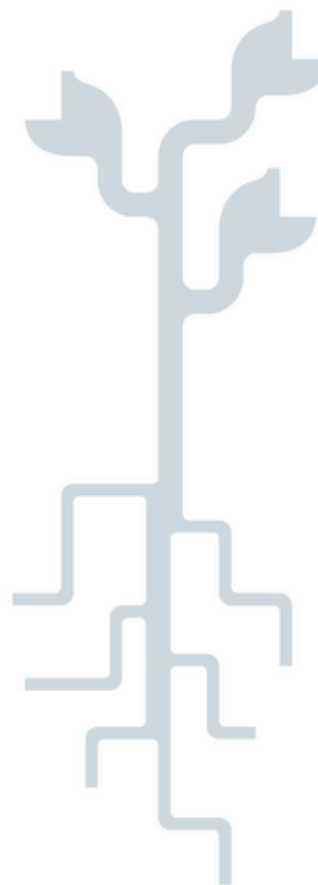
- Truke Zeinstra
- Henk van der Zwaag, bestuurslid
- Annemiek Homan, programmamanager
- Peter Wester, directeur

Vele vrijwilligers, waaronder:

- Jan Vreeling
- Lucas Reinds
- Lieuwe Wijnia

Tentoonstellingsmakers, extern

- Eva Hage
- Babke Dekker
- Nynke Visser

5. PLANNINGJUBILEUMJAAR EN -EXPOSITIE

Fase 1 – Voorbereiding

Oktober 2025 – voorjaar 2026

- Afronding van het concept, vaststelling van ontwerp, planning en begroting.
- Voorbereiding startsymposium, inrichting expositieruimte en ontwikkeling digitale tijdlijn.
- 18 december 2025: Startsymposium en opening van het jubileumjaar.
 - Ochtend: sponsorontvangst en lunch.
 - Middag: lezingen en panelgesprek o.l.v. *Henk van der Zwaag*.
- Start van de werving van sponsors, fondsen.

Fase 2 – Uitvoering jubileumjaar

Doorlopend (voorjaar – december 2026)

- Gefaseerde opbouw en thematische invulling van de centrale tijdlijn.
- Marketingcampagne en werving van sponsors, fondsen en participanten.
- Verwerking van binnengekomen bijdragen via het *participatieprogramma*.
- Professionele redactie, selectie en vormgeving van verhalen, objecten en foto's.

- Samenwerking met onderwijs-, onderzoeks- en sectorpartners (Hogeschool Van Hall Larenstein, agrarische en maatschappelijke organisaties).
- Publieksactiviteiten gedurende 2026

Fase 3 – Afronding en borging

18 december 2026:

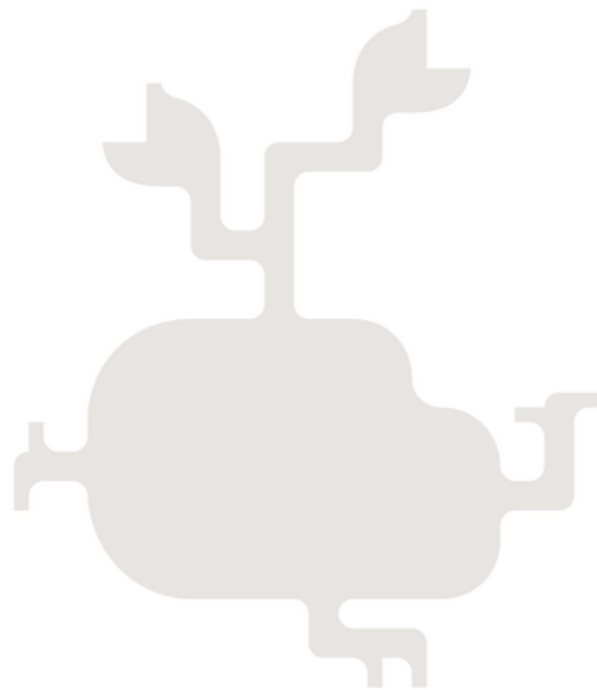
- Slotsymposium en presentatie van de voltooide tijdlijn.
- Overzicht van alle bijdragen van publiek, partners en sector.
- Presentatie van onderzoeksresultaten uit samenwerkingen.
- Terugblik en vooruitblik: honderd jaar landbouw, museum en samenleving.
- Permanente opname van de tijdlijn in de vaste expositie en de online versie op de nieuwe museumwebsite.

6. RISICOANALYSE

Bij de uitvoering van het jubileumproject zijn de belangrijkste risico's praktisch en organisatorisch van aard. De planning is ambitieus, met veel onderdelen die gelijktijdig worden voorbereid: de expositie, het participatieprogramma, het symposium en de publiekscampagne. Om dit te beheersen werkt het museum met een duidelijke fasering, vaste aanspreekpunten per onderdeel en maandelijkse voortgangsoverleggen.

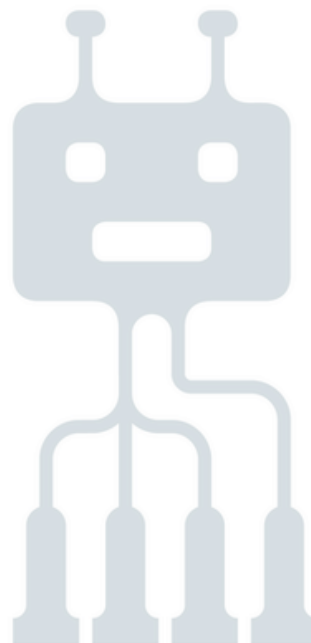
Een tweede risico betreft de financiële dekking. Omdat een deel van de middelen via sponsoring en crowdfunding wordt verworven, bestaat er onzekerheid over het exacte bedrag dat wordt opgehaald. Dit risico wordt beperkt door tijdige start van de wervingscampagne, het betrekken van bestaande relaties en het combineren van verschillende financieringsbronnen (subsidies, fondsen, sponsors, publieksbijdragen).

Tot slot is er het risico van te beperkte betrokkenheid of publieksbereik. Dit wordt ondervangen door een brede communicatiecampagne, samenwerking met onderwijs- en maatschappelijke partners en doorlopend contact met de agrarische sector. Door de publieksbijdrage eenvoudig en zichtbaar te maken, blijft de drempel laag en de belangstelling groot.

7. GOVERNANCE CODE CULTUUR

Het Fries Landbouwmuseum onderschrijft de Governance Code Cultuur en past de principes van goed bestuur, toezicht en transparantie toe. Het bestuur vervult een toezichthoudende en adviserende rol op afstand en bewaakt de continuïteit en integriteit van de organisatie. De directeur is verantwoordelijk voor het beleid en de dagelijkse leiding. Belangrijke besluiten worden altijd in overleg met het bestuur genomen. Het museum streeft naar een open en zorgvuldige manier van werken, met heldere verantwoordelijkheden, een evenwichtige taakverdeling en regelmatige evaluaties. Financiële verantwoording vindt jaarlijks plaats via het jaarverslag, waarin ook de activiteiten en resultaten van het jubileumproject worden opgenomen.

8. FAIR PRACTICE CODE EN DIVERSITEIT & INCLUSIE

Het Fries Landbouwmuseum werkt volgens de uitgangspunten van de Fair Practice Code: eerlijk, veilig en transparant werken, met respect voor medewerkers, vrijwilligers, samenwerkingspartners en makers. Er wordt gestreefd naar een gezonde balans tussen professionele inzet en beloning, en naar een werkomgeving waarin iedereen zich welkom en gewaardeerd voelt. Diversiteit en inclusie vormen een vanzelfsprekend onderdeel van het beleid. Het museum wil een plek zijn waar verschillende perspectieven samenkomen en waar bezoekers zich kunnen herkennen in de verhalen die worden verteld. Dat geldt ook voor het jubileumproject, waarin boeren, burgers, bedrijven, jongeren en onderzoekers samen werken aan een breed en representatief beeld van honderd jaar landbouw en samenleving.

9. CONCEPT-BEGROTING

Op aanvraag

10. VOORWAARDEN EN TARIEVEN PARTICIPATIE

Op aanvraag

CONTACT

Fries Landbouwmuseum

Felling 6

8912 CG Leeuwarden

0511-539420

info@frieslandbouwmuseum.nl

www.frieslandbouwmuseum.nl

BTW nummer: NL0089.16.913.B01

KvK: 41001976

RSIN: 008916913

ANBI status

Contactpersoon exposities:

Peter Wester, directeur

pwester@frieslandbouwmuseum.nl

EXPOSITIE 100 JAAR

FRIES LANDBOUWMUSEUM
+ LANDBOUWGESCHIEDENIS

EXPOSITIE 100 JAAR

FRIES LANDBOUWMUSEUM
LANDBOUWGESCHIEDENIS

